

- Ágripahefti -

Iðjupjálfafélag Íslands
50 ára

IÐJUPJÁLFAÞING
23. október 2026

Hilton Reykjavík

pátttaka skiptir máli

Erindi í aðalsal

Félag í 50 ár

Höfundur: Þóra Leósdóttir

Netfang: thoraleo@ii.is

Lykilorð: Fortíð, nútíð og framtíð

Iðjubjálfafélag Íslands (ÍBÍ) var stofnað í mars 1976 af tíu iðjubjálfum – í dag, 50 árum síðar er félagsfólk á fimmta hundrað talsins og samkvæmt mælaborði Embættis landlæknis eru til staðar 567 gild starfsleyfi, tölur ná aftur til ársins 1982. Í erindinu verður stiklað á stóru í sögu félagsins og staldrað við helstu vörður. Til að skilja nútímann og hafa framtíðarsýn þurfum við að þekkja fortíðina og þakka þeim sem ruddu brautina. Þegar heimildir eru skoðaðar þá blasir við sá ótrúlegi metnaður og dugnaður þeirra sem hlóðu fyrstu vörðurnar. Hverjar voru áherslurnar og helstu baráttumál? Mörg dæmi eru um frumkvöðlastarf og nýsköpun meðal iðjubjálfa. Við leyfum okkur að slá á léttu strengi auk þess að staldra við þær ótrúlegu samfélagsbreytingar sem við höfum upplifað og áhrifin sem þær hafa haft á líf okkar og ekki minnst fag og störf. Iðjubjálfum með starfsréttindi hér á landi hefur fjölgað til muna á síðustu árum og telja nú 98 iðjubjálfa á hverja 100 þúsund íbúa. Hvar starfa þeir? Er iðjubjálfun aðgengileg fyrir fólk sem þarf á þjónustunni að halda? Borgar iðjubjálfun sig fyrir samfélagið?

Nám í tímans takti

Höfundur: Dr. Sara Stefánsdóttir

Netfang: saras@unak.is

Lykilorð: Iðjubjálfun, menntun, þróun

Menntun iðjubjálfa á Íslandi á sér tæplega 30 ára sögu. Frá því að fyrstu nemendurnir hófu nám við Háskólann á Akureyri árið 1997 hefur námið tekið miklum breytingum og þróast í takt við samfélagið, háskólaumhverfið og iðjubjálfun sem fag- og fræðigrein.

Í erindinu verður farið yfir þessa þróun og staldrað við fólk, hugmyndir, áskoranir og tímamót sem hafa haft áhrif á mótun námsins. Skoðað verður hvernig áherslur hafa breyst, ný þekking og sjónarmið bæst við og námið þróast í takt við breyttar kröfur til menntunar og starfs iðjubjálfa. Um leið verður litið til þess hvernig staða iðjubjálfunar sem fræðigreinar hefur styrkst og möguleikar til menntunar á Íslandi aukist.

Þróun námsins verður jafnframt sett í samhengi við breytingar á faginu sjálfu. Starfsvettvangur iðjubjálfa hefur breikkað, viðfangsefni orðið fjölbreyttari og væntingar til þekkingar og hæfni fagfólks tekið breytingum. Menntunin hefur þurft að bregðast við þessari þróun, en jafnframt átt þátt í að móta hana með því að undirbúa nýjar kynslóðir iðjubjálfa fyrir breytilegan starfsvettvang.

Erindinu er ekki ætlað að vera tæmandi söguleg úttekt heldur verður stiklað á stóru og rifjuð upp valin tímamót sem varpa ljósi á þróun námsins. Að lokum verður sjónum beint fram á við og velt upp hvaða tækifæri og áskoranir kunna að móta menntun iðjubjálfa á Íslandi á komandi árum.

Líðan iðjubjálfa í starfi, áhrif starfsumhverfis og stjórnunar

Höfundur: Guðríður Erna Guðmundsdóttir

Netfang: gudrideg@landspitali.is

Lykilorð: Iðjubjálfar, starfsumhverfi, stjórnun, starfsánægja, kulnun, jafnvægi milli vinnu og einkalífs

Iðjubjálfar starfa við krefjandi aðstæður sem geta haft áhrif á líðan þeirra og þar með gæði þjónustu. Þrátt fyrir almenna starfsánægju benda rannsóknir til þess að margir upplifi einkenni kulnunar og skert jafnvægi milli vinnu og einkalífs. Sálfélagslegir þættir í starfsumhverfi og stjórnun eru taldir gegna lykilhlutverki í þessu samhengi.

Tilgangur rannsóknarinnar var að meta líðan iðjubjálfa í starfi og kanna hvernig þættir í starfsumhverfi og stjórnun tengjast starfsánægju og einkennum kulnunar. Leitast var við að svara spurningunni: *Hvernig líður iðjubjálfum í starfi og hvernig tengjast þættir í starfsumhverfi og stjórnun líðan þeirra?*

Rannsóknin var megindleg, lýsandi þversniðsrannsókn með tengsla- og samanburðargreiningu. Gagna var aflað með spurningakönnun meðal starfandi iðjubjálfa á Íslandi ($N=182$, svarhlutfall 48,8%). Starfsánægja var metin með einni spurningu, einkenni kulnunar með 11 atriðum úr Burnout Assessment Tool og sálfélagslegir þættir í starfsumhverfi og stjórnun með völdum kvörðum QPS Nordic. Gögnin voru greind með lýsandi tölfræði og fjölpátta aðhvarfsgreiningu.

Starfsánægja reyndist almennt há og meðalskor kulnunar lágt, þó með breytileika innan hópsins. Þættir í starfsumhverfi sýndu marktæk tengsl við bæði starfsánægju og kulnun. Í fjölpátta aðhvarfsgreiningu reyndist skýrleiki hlutverka sterkasti forspárþáttur bæði aukinnar starfsánægju og minni kulnun. Jafnvægi milli vinnu og einkalífs tengdist jafnframt marktækt minni kulnun. Stuðningur og stjórnun sýndu tengsl í einföldum greiningum en héldu ekki marktækni þegar leiðrétt var fyrir öðrum breytum. Bakgrunnsbreytur höfðu takmörkuð áhrif á líðan.

Niðurstöðurnar benda til þess að sálfélagslegir þættir í starfsumhverfi, einkum skýrleiki hlutverka og jafnvægi milli vinnu og einkalífs, tengist líðan iðjubjálfa í starfi. Þær undirstrika mikilvægi þess að huga að þessum þáttum í skipulagi og stjórnun heilbrigðisþjónustu til að styðja við starfsánægju og draga úr einkennum kulnunar.

Endurhæfing út frá gagnrýnu félagslegu sjónarhorni

Höfundur: Sólrún Óladóttir

Netfang: solrun@unak.is

Lykilorð: Endurhæfing, gagnrýnið sjónarhorn, reynsla notenda

Í erindinu fjallar Sólrún um doktorsverkefnið sitt en markmið þess er að varpa ljósi á reynslu notenda af endurhæfingarþjónustu á Íslandi og hvaða breytingar þurfi að eiga sér stað til að þjónustan mæti betur ólíkum þörfum þeirra. Hugmyndafræði og áherslur í endurhæfingarþjónustu hafa gjarnan tekið mið af sjúkdómsgreiningum og skertri líkamsstarfsemi, fremur en félagslegum aðstæðum og reynslu fólks sem nýtir þjónustuna. Í verkefninu er byggt á gagnrýninni félagsvísindalegri nálgun þar sem reynsla notenda er í forgrunni.

Verkefnið byggir á blönduðu rannsóknarsniði og skiptist í þrjá hluta. Fyrsti hluti þess byggði á spurningalistakönnun meðal 499 notenda endurhæfingarþjónustu og gaf víðtæka mynd af reynslu þeirra. Niðurstöðurnar sýndu meðal annars mun eftir aldri, kyni og heilsufarsvanda og vöktu spurningar um hvernig félagslegir og einstaklingsbundnir þættir móta reynslu fólks af endurhæfingu. Í öðrum hluta var sérstaklega rýnt í samspil kyns og aldurs. Þar kom meðal annars fram að konur töldu þjónustuna síður mæta þörfum sínum og að ávinningur endurhæfingar skilaði sér ekki alltaf yfir í daglegt líf að henni lokinni.

Í erindinu verður megináhersla lögð á þriðja og síðasta hluta verkefnisins þar sem reynsla átta kvenna með geðrænar áskoranir var könnuð með þremur rýnihópaviðtölum. Þótt konurnar lýstu endurhæfingunni sem

gagnlegri og valdeflandi kom jafnframt fram skortur á sveigjanleika, gagnsæi, samhæfingu og eftirfylgd. Frásagnir þeirra varpa ljósi á hvernig staðlaðar hugmyndir um bata, tíma og ábyrgð geta mótað reynslu af endurhæfingu og möguleika fólks til að viðhalda ávinningi hennar í daglegu lífi.

Niðurstöður doktorsverkefnisins í heild kalla á gagnrýna skoðun á þeim viðmiðum og skipulagi sem móta endurhæfingarþjónustu. Þær undirstrika mikilvægi sveigjanlegrar þjónustu sem tekur mið af fjölbreyttum þörfum, félagslegum aðstæðum og reynslu fólks og tryggir samfellu og eftirfylgd innan og milli þjónustukerfa.

Málstofa A: Nám og fag

Námssamfélag í háskóla - að tilheyra

Höfundar: Hómdís Freyja Methúsalemsdóttir, Valgerður Árnadóttir og Sonja Stelly Gústafsdóttir

Netfang: holmdis@unak.is

Lykilorð: Að tilheyra, námsamfélag, blandað nám

Að tilheyra öflugu námssamfélagi er mikilvægur hluti farsæls háskólanáms. Í stefnu Háskólans á Akureyri (HA) er lögð áhersla á að skapa fjölbreytt samfélag þar sem öll tilheyra. Þrátt fyrir almenna ánægju nemenda skólans með gæði náms telja aðeins um 50% þeirra sig vera hluta af samfélagi starfsfólks og nemenda. Við iðjuþjálfunarfræðideild HA telja 67% nemenda sig tilheyra, en í sjálfsmatsskýrslu deildarinnar kom fram skýr ósk um skýrari vettvang þar sem nemendur geti hist, átt samskipti og stutt hvern annan en nemendur dreifast vítt og breitt um landið þar sem námið fer fram rafrænt sem og í staðarlotum. Það er því svigrúm til úrbóta og rannsóknarhópur innan iðjuþjálfunarfræðideildar ásamt samstarfsfólki innan HA hefur hafið verkefni sem snýr að því að fá fram upplifun og reynslu nemenda af námssamfélaginu, hvað þeir telji það fela í sér og hvernig megi styrkja það og efla.

Í þessu erindi verður farið yfir mikilvægi þess að tilheyra námssamfélagi, kynntar frumniðurstöður verkefnisins og næstu skref.

Að tilheyra er grundvallarhugtak í iðjuþjálfun og iðjuvísindum þar sem hugtakið samþættir merkingu, sjálfsmynd, félagsleg tengsl og vellíðan fólks. Líkur má leiða að því að iðjuþjálfanemar sem telja sig tilheyra námssamfélagi hafi jákvæðari námupplifun og sterkari faglega sjálfsmynd. Slík reynsla getur stuðlað að auknu sjálfstrausti, seiglu og trú á eigin hæfni, sem eru mikilvægar forsendur fyrir fagmennsku í framtíðinni. Nemendur sem upplifa öryggi og vellíðan í námi eru því líklegri til að hefja starfsferil sinn sem iðjuþjálfar sem treysta eigin þekkingu og geta veitt skjólstæðingum sínum faglega þjónustu.

Háskólanám fyrir fólk með fjölþættar stuðningsþarfir

– þróunarverkefni við Háskólann á Akureyri

Höfundur: Sigríður Guðmundsdóttir

Netfang: siggag@unak.is

Lykilorð: Inngilding, þroskahömlun, háskólanám

Fólk með þroskahömlun hefur haft mjög takmarkað aðgengi að háskólanámi þrátt fyrir áherslu á menntun fyrir alla og rétt fatlaðs fólks til náms án aðgreiningar. Námsframboð fyrir þennan nemendahóp hefur einungis verið í boði í Háskóla Íslands, þangað til haustið 2025 að Háskólinn á Akureyri (HA) steig það skref að bjóða upp á námslínu fyrir fólk með þroskahömlun.

Markmið þróunarverkefnisins við HA er að auka aðgengi fólks með þroskahömlun að áframhaldandi menntun, skapa raunhæf og inngildandi tækifæri til náms og stuðla að auknu sjálfstæði og virkri þátttöku í samfélaginu.

Haustið 2025 hófst í HA tveggja ára, 60 eininga sérsníðið nám á grunnstigi fyrir fólk með fjölþættar stuðningsþarfir. Námið er hýst innan iðjuþjálfunarfræðideildar og byggir á inngildingu, einstaklingsmiðuðum stuðningi og styrkleikum nemenda. Nemendur stunda nám samhliða öðrum háskólanemendum, með aðlöguðum hæfniviðmiðum og námsmati, og ljúka um 100 stundum í starfsnámi.

Fjórir nemendur hófu nám haustið 2025 og aðrir fjórir haustið 2026. Reynsla fyrsta námsárs bendir til þess að námið hafi aukið tækifæri nemenda til þátttöku í háskólasamfélaginu, eflt stafræna færni og stutt við framtíðarmarkmið nemenda, svo dæmi séu nefnd. Námsfélagar úr hópi iðjuþjálfunarnema lýstu því að

þátttaka þeirra sem námsfélagar nemenda með þroskahömlun hefði eftir samskiptahæfni þeirra og fagþroska og aukið skilning þeirra á mikilvægi inngildingar og fjölbreytileika í háskólasamfélaginu.

Verkefnið endurspeglar viðfangsefni iðjuþjálfunar um virka þátttöku, valdeflingu, mannréttindi, lífsgæði og mikilvægi þess að tilheyra samfélagi. Áhersla er lögð á styrkleika, áhuga og markmið einstaklingsins og að aðlaga náms- og félagslegt umhverfi að þörfum hans. Með því að draga úr hindrunum í umhverfinu og skapa aðstæður sem styðja við nám, félagsleg tengsl og virka þátttöku er stuðlað að sjálfræði og valdeflingu og auknum tækifærum einstaklingsins til að tilheyra og taka virkan þátt í samfélaginu. Verkefnið undirstrikar þannig mikilvægt hlutverk iðjuþjálfara í að skapa inngildandi umhverfi og stuðla að jöfnum tækifærum fólks með þroskahömlun til menntunar og virkrar samfélagsþátttöku.

Vettvangsnám í nýju meistaranámi í iðjuþjálfun – mikilvægi leiðsagnar

Höfundar: *Hólmðís Freyja Methúsalemsdóttir og Helena Halldórsdóttir*

Netfang: holmdis@unak.is

Lykilorð: Leiðsögn, vettvangsnám, fagleg færni

Á þessu skólaári hófst meistaranám í iðjuþjálfun við Háskólann á Akureyri. Til að öðlast starfsréttindi sem iðjuþjálfari fer nemandi í gegnum 3ja ára grunnnám (180 ECTS) og í framhaldi 90 ECTS eininga meistaranám (eitt og hálft ár). Vettvangsnám er viðamikill hluti meistaranámsins nemendur eru um 800 stundir á vettvangi, stóran hluta af þeim 1000 stundum sem heimssamband iðjuþjálfara (WFOT) gerir kröfur um til náms í iðjuþjálfun.

Þörf er á fleiri iðjuþjálfum í íslensku samfélagi ef horft er til fjölda auglýstra starfa undanfarin misseri og ásókn í iðjuþjálfunarfræðinámið hefur verið með ágætum undanfarin ár. Mikilvægur þáttur í menntun iðjuþjálfara er að starfandi iðjuþjálfar taki að sér hlutverk leiðbeinenda þar sem leiðsögn í vettvangsnámi veitir nemendum tækifæri til að tengja fræði og störf í raunaðstæðum.

Kynnt verður fyrirkomulag vettvangsnáms í meistaranáminu og hvernig litið er til mikilvægi þess að um sameiginlegt verkefni er að ræða milli iðjuþjálfunarfræðideildarinnar og starfandi iðjuþjálfara. Að auki farið yfir þann stuðning sem er í boði fyrir leiðbeinendur sem og hvernig styðja má við þá sem hafa hug á að verða leiðbeinendur í vettvangsnámi.

Sýnt hefur verið fram á að leiðsögn í vettvangsnámi er sameiginlegt verkefni starfandi iðjuþjálfara, iðjuþjálfunarfræðideildar HA og vinnustaða. Auk þess sem vísbendingar eru um að leiðsögn nema styrkir fagvitund iðjuþjálfara og þar með stéttina í heild. Mikilvægt er að hvetja iðjuþjálfara til að gerast leiðbeinendur og styðja þá í hlutverkinu. Að auki þarf að líta á leiðsögn sem hluta af starfi iðjuþjálfara og gera ráð fyrir því í skipulagi vinnustaða.

Efning náms á Íslandi með norrænni samvinnu: OSNord

Höfundar: *Sonja Stelly Gústafsdóttir, Sigrún Kristín Jónasdóttir, Annikki Arola, Björg Sigríður Anna Thordardóttir, Greta Häggblom Kronlöf og Suzanne Johanson Sturesson*

Netfang: sonjag@unak.is

Lykilorð: Iðjuvísindi, OSNord, meistaranám

Menntun iðjuþjálfara á Íslandi hefur falið í sér diplómunám til starfsréttinda á meistarastigi (60 ECTS) við iðjuþjálfunarfræðideild Háskólans á Akureyri (HA). Meistaragráðu í iðjuþjálfun hefur því þurft að sækja erlendis.

OSNord- Nordic Occupational Science Hub er þróunarverkefni sem byggir á samstarfi iðjuþjálfunarfræðideilda fjögurra háskóla á Norðurlöndunum (Ísland, Svíþjóð, Finnland og Noregur). Samstarfið hófst árið 2023 með það að markmiði að efla iðjuþjálfunarnám á meistarastigi á Norðurlöndum.

OSNord samstarfið er ein ástæða þess að iðjuþjálfunarfræðideild Háskólans á Akureyri (HA) gat haustið 2026 boðið upp á meistaranám í iðjuþjálfun (90 og 120 ECTS). Í gegnum OSNord mun nemendum í iðjuþjálfun við HA og starfandi iðjuþjálfum á Íslandi standa fjögur fjarkennd námskeið á meistarastigi tengd iðjuvísindum til boða sem öll eru kennd á ensku. Námskeiðin taka, hver með sínum hætti, á iðjuvísindum og fjalla meðal annars um iðjuréttlæti, gagnrýna nálgun og fagþroska og þróun daglegs iðju í norrænu samhengi. Fyrsta námskeiðið er kennt haustið 2026.

Meistaranám í iðjuþjálfun er nú mögulegt á Íslandi auk þess sem OSNord námskeiðin bjóða nemendum HA og starfandi iðjuþjálfum aðgang að sameiginlegum norrænum námskeiðum á meistarastigi sem styrkja þekkingu á iðjuvísindum, stuðla að faglegu samtali þvert á landamæri og efla þróun iðjuþjálfunar í norrænu samhengi. Verkefnið skapar þannig mikilvæg tækifæri til framhaldsnáms, rannsókna og faglegar þróunar fyrir íslenska iðjuþjálfra.

Fagvitund undir þrýstingi

- áskoranir iðjuþjálfra í þverfaglegu samstarfi á Landakoti

Höfundar: *Erna Kristín Sigmundsdóttir og Arndís Jóna Guðmundsdóttir*

Netfang: ernaks@landspitali.is

Lykilorð: Teymisvinna, siðferðilegt álag, siðferðileg seigla

Þverfaglegt samstarf er lykilþáttur í endurhæfingu aldraðra, þar sem ólíkar fagstéttir vinna saman að því að ná sem bestum árangri með skjólstæðingum. Þrátt fyrir mikilvægi slíks samstarfs geta skapast aðstæður þar sem faglegt mat og sjónarmið einstakra faghópa fá ekki nægilegt vægi. Viðfangsefni verkefnisins var að skoða hvað veldur því að iðjuþjálfar á Landakoti upplifa áskoranir í þverfaglegu samstarfi og fagvitund sína undir þrýstingi.

Skoðað var hvernig aðstæður í daglegu starfi geta leitt til siðferðilegs álags og hvaða áhrif slíkt getur haft á faglega líðan, ákvarðanatöku og þátttöku í teymisvinnu. Sérstök áhersla var lögð á samspil fagvitundar, samskipta og valdahlutfalla innan þverfaglegra teyma.

Niðurstöður benda til þess að samvinna fagstétta geti bæði dregið úr og aukið siðferðilegt álag. Þegar teymi eiga opið samtal, deila ábyrgð og taka sameiginlegar ákvarðanir með skjólstæðinginn í miðju aukast líkurnar á að faglegt mat allra fái vægi. Slík nálgun styður við faglega seiglu starfsfólks og eykur líkur á samþættri og einstaklingsmiðaðri þjónustu.

Erindið varpar ljósi á mikilvægi þess að skapa starfsumhverfi þar sem fagþekking allra teymismedlima nýtist til fulls. Þekking á siðferðilegu álaga og siðferðilegri seiglu getur stutt iðjuþjálfra í að takast á við faglegar áskoranir, styrkt þátttöku þeirra í þverfaglegu samstarfi og stuðlað að betri þjónustu við skjólstæðinga. Verkefnið hefur hagnýtt gildi fyrir iðjuþjálfra þar sem það vekur athygli á þeim þáttum sem geta stuðlað að eða dregið úr siðferðilegu álaga í þverfaglegu samstarfi. Jafnframt hvetur það iðjuþjálfra til að láta rödd fagsins heyrast, efla faglega seiglu og taka virkan þátt í teymisvinnu innan stærri heilbrigðisstofnana.

Málstofa B: Fjölskylda og samfélag

Þátttaka er markmiðið – hvað þarf þá að breytast?

Höfundur: Gunnhildur Jakobsdóttir

Netfang: gunnhildur@glofelag.is

Lykilorð: Þátttaka, heildræn sýn, teymisvinna.

Þrátt fyrir að þátttaka og heildræn sýn séu vel þekkt innan iðjuþjálfunar þá getur þjónusta við börn enn verið skipulögð þannig að megináhersla sé á beina þjálfun og breytingu á færni barnsins. Þá er hætta á að athyglin beinist meira að því sem barnið þarf að bæta en þeim tækifærum sem það hefur til þátttöku í daglegu lífi.

Á Gló Æfingastöð hefur verið unnið markvisst að innleiðingu F-orðanna (ICF) sem leiðarljós í þjónustu við börn og fjölskyldur. Þau hafa nýst sem sameiginlegt tungumál í samstarfi fagfólks og fjölskyldna og stutt teymi við að halda heildrænni sýn á barnið, daglegt líf þess og umhverfi. Jafnframt hafa þau verið notuð til að skoða markmið, þjónustuform og árangur og spyrja hvaða breytingar þurfi að eiga sér stað hjá barninu, í athöfninni, umhverfinu eða þjónustunni sjálfri til að styðja þátttöku.

Áherslan færir þannig frá því að spyrja eingöngu hvað barnið geti eða geti ekki yfir í að skoða hvaða tækifæri það fær til þátttöku og hvað í umhverfinu styður hana eða hindrar. Innleiðingin hefur jafnframt kallað á endurskoðun á hlutverki fagfólks, vægi fjölskyldunnar og því hvar íhlutun fer fram.

Í erindinu verður fjallað um reynslu Gló af þessari þróun og velt upp hvað þurfi að breytast í starfsháttum og þjónustu ef þátttaka á raunverulega að vera meginmarkmið hennar.

Fjölskyldan og heilaskaði

- upplifun og reynsla þeirra sem eiga maka með heilaskaða

Höfundur: Elín María Heiðberg

Netfang: elinmaria@kjarkurendurhaefing.is

Lykilorð: Heilaskaði, makar, fjölskyldumiðuð endurhæfing

Markmiðið rannsóknarinnar var að varpa ljósi á reynslu maka einstaklinga sem hlotið hafa heilaskaða, hvernig hún birtist í daglegu lífi og parasambandi þeirra og hvaða stuðning eða úrræði þeir telja að vanti á Íslandi.

Um er að ræða eiginlega rannsókn með fyrirbærafræðilegri nálgun. Tekin voru hálfstöðluð viðtöl við átta maka einstaklinga með heilaskaða, fimm konur og þrjá karla. Þátttakendur voru valdir með markmiðsúrtaki og gögn greind með þemagreiningu.

Niðurstöður sýna að heilaskaðinn hafði víðtæk áhrif á daglegt líf og fjölskyldukerfi þátttakenda. Þeir lýstu djúpstæðu áfalli og langvarandi sorg, breyttum hlutverkum og ójafnvægi í parasambandinu, skertri nánd og aukinni ábyrgð. Áhrifin náðu jafnframt til atvinnu, tómstunda, fjárhags, barna og félagslegrar þátttöku. Við lok formlegrar endurhæfingar upplifðu margir skort á samfelli, fræðslu og stuðningi.

Heilaskaði er ekki eingöngu einstaklingsbundið heilbrigðisvandamál heldur fjölskylduáfall sem kallar á heildræna og fjölskyldumiðaða þjónustu til lengri tíma.

Iðjuþjálfar hafa mikilvægu hlutverki að gegna við að meta áhrif heilaskaða á hlutverk, venjur og þátttöku í daglegu lífi. Niðurstöðurnar undirstrika mikilvægi þess að makar og fjölskyldur séu virkir þátttakendur í endurhæfingunni og fái viðeigandi fræðslu, hagnýt verkfæri og markvissa eftirfylgd.

Sólblómið

- stuðningshópur fyrir aðstandendur einstaklinga með heilabilun

Höfundar: Björg Jónína Gunnarsdóttir og Olga Ásrún Stefánsdóttir

Netfang: bjorg@hlid.is

Lykilorð: Heilabilun, aðstandendur, þátttaka

Aðstandendur einstaklinga með heilabilun standa oft frammi fyrir flóknu þjónustukerfi og takmörkuðum stuðningi, sérstaklega á fyrstu stigum sjúkdómsins. Álag á fjölskyldur getur verið mikið og erfitt að finna upplýsingar, viðeigandi úrræði og samhæfða ráðgjöf þegar þörf krefur. Á Norðurlandi Eystra hefur verið bent á skort á samþættri þjónustu og langan biðtíma eftir ákveðnum úrræðum.

Stuðningshópurinn Sólblómið var stofnaður til að veita aðstandendum vettvang fyrir jafningjastuðning, fræðslu, samveru og valdeflingu. Hópurinn hittist mánaðarlega og vinnur jafnframt að hagsmunagæslu með því að vekja athygli á þörf fyrir aukna þjónustu, meiri samvinnu þjónustuaðila og þróun samþættra úrræða fyrir einstaklinga með heilabilun og fjölskyldur þeirra.

Sólblómið hefur nú starfað á fjórða ár og skapað mikilvægt samfélag þar sem þátttakendur geta miðlað reynslu, fengið stuðning og eftir bjargráð sín. Hópurinn hefur jafnframt unnið að því að fræða nærsamfélagið og komið á framfæri tillögum um úrbætur í þjónustu við einstaklinga með heilabilun og aðstandendur þeirra.

Verkefnið sýnir hvernig iðjuþjálfar geta stutt aðstandendur með hópavinnu, valdeflingu og samfélagsþátttöku. Slíkur stuðningur stuðlar að aukinni þátttöku í þýðingarmikilli iðju, eflir félagsleg tengsl og styrkir lífsgæði aðstandenda sem eru að takast á við krefjandi umönnunarhlutverk.

Kubbakraftar – Meira en bara félagsfærni

Höfundur: Helga Benediktsdóttir

Netfang: helgab@glofelag.is

Lykilorð: Þátttaka, færni, félagar

Áhugi er öflugur drifkraftur þátttöku. Börn taka frekar frumkvæði, takast á við áskoranir og tengjast öðrum þegar viðfangsefnið hefur merkingu fyrir þau. Kröfur um samskipti, samvinnu og sveigjanleika geta þó gert sumum börnum erfitt að finna sinn stað í leik og öðrum athöfnum með jafnöldrum. Endurtekin reynsla af því að ná ekki inn í leik eða koma hugmyndum sínum á framfæri getur jafnframt haft áhrif á trú þeirra á eigin getu.

Kubbakraftar er hópþjálfun á Gló Æfingastöð byggð á LEGO®-based Therapy þar sem áhugi barna á kubbum er nýttur sem leið inn í sameiginlega og merkingarbæra iðju. Hugmyndafræði F-orðanna liggur til grundvallar hópnum þar sem áhersla er meðal annars á það sem vekur áhuga og ánægju, þátttöku í daglegu lífi, tengsl við jafnaldra og tengingu við fjölskyldu og nærumhverfi. Með skýrri umgjörð, sjónrænum stuðningi og fjölbreyttum verkefnum fá börnin tækifæri til að nýta styrkleika sína, hlusta, tjá hugmyndir, biðja um hjálp, skiptast á, leysa úr ágreiningi og vinna að sameiginlegu markmiði.

Óformlegt mat þjálfar ásamt endurgjöf barna og foreldra benda til þess að hópurinn veiti börnum jákvæða reynslu af þátttöku og styrki trú þeirra á eigin getu. Færnin tengist aðstæðum utan hópsins meðal annars að komast inn í leik, fylgja hugmyndum annarra, vinna með félögum og segja frá eigin reynslu. Með því að byggja á áhuga og styrkleikum barnanna og aðlaga athöfn og umhverfi skapast tækifæri til merkingarbærrar þátttöku, jákvæðrar reynslu með jafnöldrum og færni sem getur nýst áfram í leik, námi og daglegu lífi.

Þróun samfélagsþátttöku í hálfa öld

Höfundur: Elín Ebba Ásmundsdóttir

Netfang: ebba@hlutverkasetur.is

Lykilorð: Þátttaka, geðrækt, jaðarsetning

Elín Ebba hóf nám í lögfræðisnámi árið 1976, sama ár og lögfræðisfélag Íslands var stofnað. Hún hefur því tengst faginu í gegnum nám og störf í 50 ár. Á þessum tímamótum mun hún fjalla um þróun samfélagsþátttöku fólks sem tilheyrir geðjaðrinum og þátttöku hennar í því ferðalagi. Erindið verður ekki byggt á gagnreyndum aðferðum heldur verður eigin frásögn, án glæra, gloppótt og sveiflukennt. Lögfræðisfólki sem finnst frásagnir af vettvangi gefandi ættu að hafa gaman að þessu innleggi. Ferðalagið byrjar í Noregi, heldur áfram á geðsviði Landspítalans, í geðræktinni, í samvinnurannsóknunum, við Háskólann á Akureyri og í mannréttindabaráttu. Ef tími gefst til verður boðið upp á gagnvirkir samtali.

Málstofa H: Endurhæfing

Iðjuþjálfun á Grensásdeild

Höfundur: Sigprúður Loftsdóttir

Netfang: sigthrud@landspitali.is

Lykilorð: Iðjuþjálfun, Grensásdeild, framþróun

Frá því að Grensásdeild tók til starfa árið 1973 hafa iðjuþjálfar verið órjúfanlegur hluti af þverfaglegu endurhæfingarteymi deildarinnar. Á þeim rúmu 50 árum sem liðin eru hefur starfsemi deildarinnar tekið miklum breytingum. Væntingar til endurhæfingar og hlutverks deildarinnar hafa þróast samhliða breytingum í íslensku samfélagi. Á sama tíma hafa orðið verulegar framfarir í tækni, aðbúnaði og þekkingu á endurhæfingu. Iðjuþjálfun á Íslandi hefur einnig vaxið og þróast sem faggrein og markað sér sífellt sterkari sess í heilbrigðisþjónustu landsins.

Í fyrirlestrinum verður fjallað um sögu og hlutverk Grensásdeildar á síðustu fimm áratugum, samstarf hennar við aðrar deildir Landspítala og tengsl við stofnanir og þjónustu í samfélaginu. Sérstök áhersla verður lögð á þróun iðjuþjálfunar innan deildarinnar, hvernig fagið hefur eflst og aðlagast breyttum aðstæðum og þörfum samfélagsins án þess að missa sjónar á hlutverki sínu. Jafnframt verður fjallað um framlag iðjuþjálfara á Grensásdeild til þróunar endurhæfingarþjónustu og þátt þeirra í uppbyggingu og eflingu iðjuþjálfunar sem faggreinar.

Að lokum verður horft til framtíðar með opnun nýrrar viðbyggingar við Grensásdeild sem áætlað er að tekin verði í notkun árið 2027. Með nýrri aðstöðu skapast einstakt tækifæri til að efla endurhæfingu enn frekar, meðal annars með verulega auknu rými fyrir iðjuþjálfun og bættri samþættingu þjónustunnar. Velt verður upp hvaða tækifæri og áskoranir felast í þessum breytingum og hvort og hvernig hlutverk iðjuþjálfunar á Grensásdeild muni þróast á komandi árum.

Fyrirlesturinn er tilraun til að svara þeirri spurningu hvernig iðjuþjálfun hefur mótað sögu Grensásdeildar og hvernig hún getur áfram verið leiðandi afl í þróun endurhæfingar á Íslandi.

Að lifa innan orkumarka

- hlutverk iðjuþjálfunar í þjónustu við fólk með ME og langvarandi einkenni COVID-19

Höfundur: Kristín Brynja Árnadóttir

Netfang: kristin.b.arnadottir@hsn.is

Lykilorð: ME, orkustjórnun, virkniaðlögun

Takmörkuð sérhæfð þjónusta var í boði fyrir einstaklinga með ME og langvarandi einkenni eftir COVID-19. Árið 2022 var stofnaður vinnuhópur innan Sjúkrahússins á Akureyri með það að markmiði að kortleggja þjónustupörf þessa hóps og leggja grunn að markvissari þjónustu.

Árið 2024 tók Akureyrarklíníkin til starfa sem þjónustu- og þekkingarmiðstöð fyrir einstaklinga með ME og langvarandi einkenni COVID-19. Akureyrarklíníkin er samstarfsverkefni Sjúkrahússins á Akureyri og Heilbrigðisstofnunar Norðurlands. Þar starfar þverfaglegt teymi lækna, hjúkrunarfræðinga, heilbrigðisgagnafræðinga, félagsráðgjafa, iðjuþjálfara og sjúkraþjálfara.

Á fyrstu tveimur starfsárum Akureyrarklíníkurinnar hafa yfir 900 einstaklingar fengið þjónustu. Reynslan hefur varpað skýru ljósi á umfang færniskerðingar hjá þessum skjólstæðingahópi og mikilvægi þess að þjónustan taki mið af áhrifum sjúkdómana á daglegt líf, virkni og þátttöku.

Reynsla Akureyrarklíníkurinnar hefur undirstrikað mikilvægt hlutverk iðjuþjálfara í þjónustu við einstaklinga með ME og langvarandi einkenni COVID-19. Flestir voru virkir þátttakendur í daglegu lífi fyrir veikindi en búa

nú við verulega skerta orku. Eitt af lykileinkennum ME er örmögnun eftir álag (post-exertional malaise, PEM), þar sem líkamlegt, hugrænt eða tilfinningalegt álag getur leitt til versnunar einkenna.

Breytt færni kallar oft á umfangsmikla aðlögun daglegs lífs og getur reynst einstaklingum erfitt að hægja á sér, breyta rótgrónum venjum og finna nýtt jafnvægi milli virkni og hvíldar. Þar nýtist sérþekking iðjuþjálfra á samspili einstaklings, iðju og umhverfis sérstaklega vel.

Iðjuþjálfar Akureyrarklíníkurinnar sinnir meðal annars fræðslu og stuðningi við orkustjórnun og virkniaðlögun, ráðgjöf um orkusparandi aðferðir og mat og ráðgjöf vegna hjálpartækja. Markmiðið er að styðja einstaklinginn við að nýta takmarkaða orku á þann hátt að draga megi úr ofálagi og styðja við þátttöku í þeim athöfnum sem hafa mesta þýðingu fyrir hann.

Akureyrarklíníkin hefur jafnframt komið á samstarfi við bandaríska iðjuþjálfann Amy Mooney, sem sérhæfir sig í þjónustu við einstaklinga með ME og langvarandi einkennum COVID-19, meðal annars með áherslu á PEM. Fyrirhugað er að hún komi til Íslands og haldi vinnustofur fyrir fagfólk um nálgun við virkniaðlögun og leiðir til að draga úr hættu á PEM.

Reynsla Akureyrarklíníkkunnar bendir til þess að iðjuþjálfun eigi mikilvægt erindi í þjónustu við þennan vaxandi skjólstaðingahóp. Þekking iðjuþjálfra á iðju, venjum, umhverfisaðlögun og orkustjórnun getur stutt einstaklinga við að endurskipuleggja daglegt líf sitt í takt við breytta getu og það sem skiptir þá mestu máli.

Unghópur á efnaskipta- og offitusviði Reykjalundar

Höfundar Erla Alfreðsdóttir og Karen Björg Gunnarsdóttir

Netfang: erlaal@reykjalundur.is

Lykilorð: Samskipti, þátttaka og virkni

Ofþyngd og offita eru vaxandi lýðheilsuvandamál á Íslandi og um 70% Íslendinga eru í yfirþyngd eða með offitu. Breyttir samfélagshættir, aukin streita, minni svefn, aukin skjánotkun, breytt mataræði og minni hreyfing hafa meðal annars stuðlað að þessari þróun. Ofþyngd og offita geta jafnframt haft áhrif á andlega líðan og tengjast meðal annars kvíða, þunglyndi og kulnun.

Beiðnum um þverfaglega endurhæfingu fyrir ungt fólk með alvarlega offitu og fylgisjúkdóma hefur fjölgað. Þessi hópur hefur oft mikla þörf fyrir stuðning við að byggja upp færni, venjur og þátttöku í daglegu lífi. Þörf er á úrræðum sem mæta þessum þörfum í samfélaginu og þar geta iðjuþjálfar gegnt mikilvægu hlutverki.

Þróað var aðlagð, þverfaglegt fimm vikna endurhæfingarprogrammið fyrir ungt fólk með alvarlega offitu og fylgisjúkdóma á efnaskipta- og offitusviði Reykjalundar. Áhersla var lögð á virkni, félagsleg samskipti, þátttöku og heilbrigðar venjur.

Reynslan sýndi aukin félagsleg samskipti og þátttöku þátttakenda auk þess sem lífsgæði jukust hjá stærstum hluta hópsins.

Programmið staðfestir aukna þörf fyrir aðkomu iðjuþjálfra að þessum skjólstaðingshópi sem fer stækkandi og býr oft við félagslega einangrun. Jafnframt eru úrræði fyrir hópinn takmörkuð. Með því að byggja upp þekkingu og reynslu á þessu sviði getur skapast mikilvægur þekkingargrunnur sem getur nýst við þróun og skipulag þjónustu fyrir þennan hóp.

Innleiðing WHODAS 2.0 í þverfaglegt starf Ljóssins

Höfundar: Valgý Arna Eiríksdóttir og Guðrún Friðriksdóttir

Netfang: valgý@ljosisid.is

Lykilorð: Þverfaglegt starf, framþróun, skilvirkni

Ljósið hafði lengi leitað að þverfaglegu matstæki sem hægt væri að innleiða í allt starfið. Ekkert af þeim matstækjum sem höfðu verið prófuð fullnægðu öllum þeim atriðum sem leitast var eftir. Þegar farið var að skoða matstækið WHODAS 2.0 kom fljótt í ljós að það gæti nýst vel fyrir allt fagfólk Ljóssins. Það sem var helst að vefjast fyrir okkur var hvenær í ferlinu væri best að fá fólk til að svara listanum, hversu oft og pappírinn sem geyma þyrfti á milli viðtala.

Árið 2023 var sótt um fléttustyrk háskóla- iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytisins til þess að færa WHODAS yfir á rafrænt form til þess að einfalda fyrirlögn og taka tillit til umhverfisþátta. Listinn var í vinnslu í rúmt ár og hófs undirbúningur að innleiðingu í lok árs 2024. Matstækið er nú lagt fyrir meirihluta þeirra sem stunda endurhæfingu í Ljósinu. Það tekur stutta stund að svara listanum gegnum síma eða í tölvu og eftir tvær svaranir er hægt að skoða niðurstöður í grafi.

Rafrænt form listans hefur nýst iðjuþjálfum vel til þess að gera viðtöl skilvirkari og til að geta gripið fyrr inn í þann iðjuvanda sem einstaklingurinn er að glíma við hverju sinni. Niðurstöðurnar gera þjónustuna heildrænni og skilvirkari. Þegar horft er til lengri tíma er einnig mikill styrkur í því að geta safnað gögnum til frekari rannsókna.

Iðjuþjálfun í geðendurhæfingu á Landspítala

Höfundar: Auður Hafsteinsdóttir og Erna Sveinbjörnsdóttir

Netfang: audurhaf@landspitali.is

Lykilorð: Iðjuþjálfun, geðendurhæfing, framþróun.

Fólk með geðraskanir og geðfötlun býr oft við skert lífsgæði vegna veikinda sinna. Það er því mikilvægur þáttur í heilsu að boðið sé upp á heilsueflandi þjónustu eins og endurhæfingu. Mikil framþróun hefur orðið í starfi iðjuþjálfar í geðendurhæfingu Landspítala á þeim 81 árum sem þjónustan hefur verið í boði. Þjónustan er orðin markvissari eftir því sem fagið á Íslandi hefur vaxið. Iðjuþjálfar eru stór þáttur í endurhæfingu innan geðþjónustu og taka virkan þátt í teymisvinnu. Hefur það leitt til aukinnar eftirspurnar eftir aðkomu iðjuþjálfar.

Í þessum fyrirlestri viljum við varpa ljósi á breytingar og þróun þjónustu í geðendurhæfingu iðjuþjálfunar á Kleppi, Hringbraut og Laugarási og hver staðan er nú. Farið verður yfir þróun á þjónustufirilitstöflu sem var upphaflega búin til árið 2018 og færnimati iðjuþjálfar á geðsviði ásamt því að sýna fram á mikilvægi aðkomu iðjuþjálfar í geðendurhæfingu.

Breytingar og stöðug framþróun í starfi iðjuþjálfar innan geðþjónustu á Landspítala hefur leitt til markvissari og bættari þjónustu við skjólstæðinga. Endurhæfingin hefur færst mikið út í samfélagið og leggja iðjuþjálfar áherslu á að skjólstæðingar nái tökum á aðstæðum í nærumhverfi og leggja meiri áherslu á markvissa iðju og endurhæfingu. Iðjuþjálfar munu halda áfram um komandi ár að þróa og efla þjónustu sína á geðsviði Landspítala.

Málstofa I: Aldrað fólk

Heilsa, færni og þátttaka eldra fólks - frá BS gráðu í iðjuþjálfun til doktorsgráðu í heilbrigðis- og félagsvísindum

Höfundur: Olga Ásrún Stefánsdóttir

Netfang: olgastef@unak.is

Lykilorð: öldrun, þátttaka, iðjuþjálfun

Lýst verður þróun rannsóknarferils frá BS-verkefni í iðjuþjálfun til doktorsnáms í heilbrigðis- og félagsvísindum og varpað ljósi á hvernig rannsóknir á valdeflingu, starfslokum, hjónaböndum og umönnun í tengslum við vitræna hnignun hafa aukið skilning á heilsu, færni og þátttöku eldra fólks.

Byggt er á röð rannsókna sem ná yfir bæði megindlegar og eigindlegar rannsóknaraðferðir. Fyrsta rannsóknin var megindleg rannsókn á valdeflingu 185 eldri einstaklinga sem bjuggu í heimahúsum. Í framhaldi fylgdu eigindlegar rannsóknir á reynslu hjóna af starfslokum og síðar doktorsverkefni sem byggðist á djúpvíðtölum við 25 eldri maka frá Íslandi og Noregi sem annast eða höfðu annast maka með vitræna hnignun.

Niðurstöður sýna að heilsa, færni og þátttaka eldra fólks mótast af flóknu samspili einstaklingsbundinna, félagslegra og umhverfislegra þátta. Góð aðlögun að starfslokum tengdist félagslegum tengslum, sjálfræði, fjárhagslegu öryggi, góðri heilsu og jákvæðum hjónaböndum. Vitræn hnignun annars maka hefur víðtæk áhrif á hjónaband, sjálfsmynd, fjölskyldutengsl og daglega þátttöku hins makans.

Öldrun er fjölbætt ferli þar sem heilsa, sambönd og samfélagsleg þátttaka fléttast saman. Þverfagleg nálgun er mikilvæg til að styðja við farsæla öldrun og þátttöku á efri árum.

Niðurstöðurnar undirstrika mikilvægi fjölskyldumiðaðrar iðjuþjálfunar, stuðnings við aðlögun að starfslokum og markvissra úrræða fyrir maka í umönnunarhlutverki. Með því má efla sjálfræði, sjálfsákvörðunarrétt, þátttöku og lífsgæði eldra fólks.

Meira en margan grunar

– fjölbreytt starf iðjuþjálfar hjá Eir, Skjóli og Hömrum.

Höfundar: Eva Hagalín Jónsdóttir, Guðrún Ása Eysteinsdóttir og Sunna Kristinsdóttir

Netfang: gudrunasa@eir.is

Lykilorð: Öldrunarþjónusta, endurhæfing, dagþjálfun

Hjá Eir, Skjóli og Hömrum starfa níu iðjuþjálfar, auk aðstoðarfólks og músíkmeðferðarfræðings. Starfsvettvangur iðjuþjálfunar er afar fjölbreyttur og spannar vítt svið öldrunarþjónustu og endurhæfingar. Þjónustan nær meðal annars til skjólstæðinga á endurhæfingardeild, íbúa á hjúkrunarheimilum, notenda heimaþjónustu og heimaendurhæfingu, auk gesta sem sækja sérhæfða dagþjálfun.

Upplifun iðjuþjálfar sem starfa hjá stofnununum er að almennt sé nokkur vanþekking á hversu víðtæk og fjölbreytt þjónusta iðjuþjálfar hjá Eir, Skjóli og Hömrum. Markmið þessara kynningar er því að varpa ljósi á þessa víðamiklu starfsemi og upplýsa aðra iðjuþjálfar og heilbrigðisstarfsfólk um það mikilvæga starf sem fer þar fram. Kynningin mun ekki einungis gefa innsýn í daglega starfsemi, heldur einnig að skapa vettvang fyrir tengslamyndun og aukna samvinnu við aðra fagaðila sem veita álíka þjónustu. Gert er ráð fyrir að kynningin taki 20 mínútur þar sem áherslum verður skipt á milli helstu þjónustustiga.

Heim eða innlög?

- nýsköpun í þjónustu iðjubjálfa í bráðabjónustu Landspítala í Fossvogi

Höfundur: Sigurbjörg Hannesdóttir

Netfang: sigurbhan@landspitali.is

Lykilorð: Bráðabjónusta, færnimat, teymisvinna

Vaxandi fjöldi eldri einstaklinga og annarra sjúklinga með skerta færni leitar til bráðabjónustu á Landspítala. Þörf er á að styrkja mat á færni, öryggi við heimkomu og stuðning við sjúklinga snemma í þjónustuferlinu til að styðja við öruggar ákvarðanir um útskrift, áframhaldandi þjónustu og til að koma í veg fyrir endurinnlagnir. Þörf er á að skoða aðgengi að iðjubjálfun.

Iðjubjálfi er hluti af þverfaglegu teymi bráðabjónustu í Fossvogi. Áhersla er lögð á snemmtækt færnimat, mat á getu til athafna daglegs lífs, ráðgjöf um hjálpartæki og umhverfisaðlögun, fræðslu til sjúklinga og aðstandenda ásamt samráði við aðrar þjónustueiningar innan og utan spítalans. Vinnutími iðjubjálfa endurskoðaður.

Aðkoma iðjubjálfa bætir yfirsýn yfir færni og stuðningsþarfir sjúklinga og styrkir ákvarðanatöku um viðeigandi úrræði. Þjónustan eykur möguleika á öruggri útskrift heim, eflir þverfaglegt samstarf og stuðlar að einstaklingsmiðaðri þjónustu þar sem tekið er mið af þátttöku, sjálfstæði og öryggi sjúklinga við daglegar athafnir. Aðgengi að iðjubjálfun breytist í alla daga ársins með lengri viðveru.

Reynslan sýnir að sérþekking iðjubjálfa nýtist vel í bráðabjónustu þar sem skjót og markviss íhlutun getur stuðlað að bættri þjónustu, öruggari útskriftum og betri nýtingu heilbrigðisúrræða. Verkefnið undirstrikar mikilvægi iðjubjálfunar sem órjúfanlegs hluta þverfaglegrar bráðabjónustu og mikilvægi þess að aðgengi að iðjubjálfunar sé endurskoðuð.

Saga Hannesar og Önnu

– „vont vandamál“ eða tækifæri fyrir betri faglega færni?

Höfundur: Olga Ásrún Stefánsdóttir

Netfang: olgastef@unak.is

Lykilorð: Heilabilun, samsettar fjölskyldur, umönnun

Varpað verður ljósi á áskoranir sem geta komið upp í umönnun einstaklinga með heilabilun innan samsettra fjölskyldna og skoðað hvernig hugtakið „vont vandamál“ getur nýst til að greina slíkar aðstæður.

Framkvæmd var eigindleg tilfellarannsókn á árunum 2020-2023. Gögn samanstóðu af djúpvíðtölum við eiginmann konu með Alzheimer, dagbókarskrifum hans, tölvupóstum, símtalaskráningum og öðrum skjölum tengdum fjölskylduaðstæðum þeirra. Gögnin voru greind með hliðsjón af hugtakinu „vont vandamál“ (wicked problem) og túlkuð út frá gagnrýninni öldrunarfræði og fjölskyldufræðum.

Niðurstöðurnar sýndu að ákvarðanatöku um umönnun konunnar varð flókin vegna ólíkra sjónarmiða maka, fullorðinna barna og fagfólks. Ágreiningur um hvíldarþjónustu, búsetuúrræði og lagaleg málefni jókst eftir því sem Alzheimer konunnar þróaðist. Greiningin benti til þess að samspil fjölskyldusögu, samskipta, valdatengsla og þjónustukerfa skapaði aðstæður sem báru einkenni „vonds vandamáls“.

Rannsóknin undirstrikar mikilvægi snemmtækrar íhlutunar, opinna upplýsingagjafar og samstarfs milli fjölskyldna og fagfólks áður en mál geta þróast yfir í „vont vandamál“. Rannsóknin varpar einnig ljósi á hvernig flókin fjölskyldutengsl geta haft áhrif á þátttöku, hlutverk, daglegt líf og lífgæði einstaklinga með heilabilun og aðstandenda þeirra. Niðurstöðurnar styðja mikilvægi þess að iðjubjálfar vinni með einstaklingnum og allri fjölskyldunni að lausnum til að efla gagnkvæman skilning, styðja við breytingar á umönnunarhlutverkum og auðvelda ákvarðanatöku um þjónustu og búsetu.

Veggspjald

Redesigning Daily Occupations (ReDO®-16) á Íslandi

Höfundur: *Herdís Halldórsdóttir, Sigríður Bjarnadóttir, Karen Björg Gunnarsdóttir, Erica do Carmo Ólason, Hildur Thors, Marta Guðjónsdóttir, Björg Þórðardóttir, Pia Hovbrandt, Lena-Karin Erlandsson*

Netfang: herdishal@reykjalundur.is

Lykilorð: Hópihlutun, daglegar venjur, iðjujafnvægi

Redesigning Daily Occupations (ReDO®-16) er 16 vikna hópihlutun sem byggir á iðju og er ætlað að styðja þátttakendur við að öðlast jafnvægi í daglegu lífi og þannig stuðla að betri heilsu. Íhlutunin hefur verið notuð í Svíþjóð og á Írlandi með góðum árangri og er nú innleidd á Íslandi.

Markmið rannsóknarinnar var að kanna hvort íhlutunin bæti frammistöðu þátttakenda og upplifun þeirra á gildi iðju í daglegu lífi. Notast var við blandaða rannsóknaraðferð með mælingum fyrir og eftir íhlutun. Íhlutunarhópurinn samanstóð af 23 einstaklingum (meðalaldur 44 ár) á Reykjalundi. Þátttakendur svöruðu Mati á eigin iðju (OSA) og Occupational Value instrument (Oval-pd) við upphaf og lok íhlutunarinnar, auk eftirfylgdarmælinga þremur og tólf mánuðum síðar. Tekin voru eigindleg viðtöl við 12 þátttakendur þar sem áhersla var lögð á reynslu þeirra af úrræðinu og upplifun af því. Rannsóknin stendur enn yfir.

Bráðabirgðaniðurstöður sýndu marktækar jákvæðar breytingar á mati þátttakenda á eigin færni ($p < 0,001$) og gildi iðju, bæði samkvæmt OSA ($p = 0,016$) og Oval-pd ($p = 0,002$), eftir íhlutunina. Þátttakendur upplifðu að ReDO®-16 veitti þeim stuðning við að gera breytingar á daglegu lífi og auðveldaði þeim að ná betra jafnvægi í daglegum venjum. Gagnasöfnun í eftirfylgd stendur yfir til að meta langtímaáhrif íhlutunarinnar.

Niðurstöðurnar benda til þess að ReDO®-16 hafi hjálpað þátttakendum að upplifa betra jafnvægi í daglegu lífi sem styður að ReDO®-16 geti verið gagnleg viðbót sem íhlutunaraðferð í endurhæfingu á Íslandi.